

פסק דין זה מפורסם באישור בית משפט המחוזי בחיפה

לאחר שבוצעו בו השמטות בהסכמת הצדדים

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ו 19-04-216 נ' קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

4

בפני הרכב כבוד השופטים:

י. גריל, שופט עמית [אב"ד]

ב. טאובר, שופטות

ס. ג'יוסי, שופט

המעורר:

ע"י ב"ב עוה"ד יפתח קיפרמן ואח'

נגד

קצין התגמולים

באמצעות פרקליטות מחוז חיפה (אזרחי)
ע"י ב"ב עוה"ד טל אברמוביץ הלוי

המשגב:

1 הודעת ערעור מיום 7.4.19 על פסק דין של ועדת הערעורים לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), [מסח
2 משולב] התשי"ט-1959 בראשות כב' השופט אורי גולדקורן מיום [REDACTED]

3
4

פסק דין

5
6
7

8 א. בפנינו ערעור על פסק דינה של ועדת הערעורים (להלן: "הועדה") לפי חוק הנכים (תגמולים
9 ושיקום), התשי"ט-1959 (מסח משולב) (להלן: "החוק"), שליד בית משפט השלום בחיפה,
10 בראשות כב' השופט אורי גולדקורן מיום [REDACTED]

11 הועדה דחתה את ערעורו של המערער, להכרה בזכויותיו מכוח החוק על החלטתה המשיב מיום
12 30.04.2012, וקבעה, כי משלא הוכח קשר סיבתי בין תנאי השירות של המערער לבין
13 התפרצות מחלת הסכיזופרניה, דין הערעור להידחות.

14

15 ב. המערער, יליד 1986, התגייס לשירות סדיר ביום 13.08.2006, בפרופיל רפואי 97,
16 ושירת בחיל הים [REDACTED] עד לשחרורו ביום 12.08.2009.

17

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 19-04-216 נ' קצין התגמולים 16 יולי 2019

בדלתיים סגורות

1 ביום 11.02.2010 הגיש המערער למשיב בקשה להכרת זכות מכוח החוק, וטען, כי
 2 במהלך שירותו הצבאי ועקב שירותו הצבאי חלה במחלת נפש.
 3 ביום 31.05.2010 הגיש המערער תצהיר, ובו תיאר את קורות חייו בסמוך לגיוס,
 4 במהלך השירות, ולאחר שחרורו מן השירות הסדיר. המערער ציין, כי עקב חרדות
 5 בנוגע לגיוסו לצבא, פנתה אמו במכתב למפקד לשכת גיוס, ולידיעת קב"ן לשכת
 6 הגיוס, וביקשה לשלוח אותו לאבחון על מנת לקבוע האם הוא כשיר לשרת בצבא,
 7 ואם כן באיזה תפקיד, אולם איש לא שעה לפנייה זו, [REDACTED]
 8 [REDACTED]
 9 [REDACTED]
 10 באשר לתוצאות השירות, תיאר המערער את ההתדרדרות במצבו הנפשי, אשר נגרמה,
 11 לטענתו, בעת השתתפותו [REDACTED] ביחידה בה שירת לאורך
 12 כל שירותו הצבאי וזאת מבלי שניתנה לו הכשרה לאירועי לחימה מכל סוג.
 13
 14 המערער תיאר, כי הוא התקשה לישון בלילות, פנה לטיפול פסיכולוגי ולקבי"נית,
 15 אולם לא חש כל הקלה, לא כאשר יצא לחופשת שחרור, ואף לא לאחר תום שירותו.
 16
 17 המערער ציין, כי לאחר שחרורו הוא אושפז במחלקה פסיכיאטרית בבית חולים
 18 למשך ארבעה שבועות, עקב חשד להתקף פסיכוטי חריף, ואובחן כסובל מהפרעה
 19 נפשית.
 20
 21 המשיב הפנה את המערער לפסיכיאטר, ד"ר אחוד רוזיצקי, אשר בדק אותו ביום
 22 24.10.2011, וקבע בחוות דעתו, כי המערער סובל מטכיוזופרניה פראנוידאלית, אשר
 23 קדם לה מחלץ מקדים פרודרומאלי בטרם גיוסו, ואשר פרצה באפיוזדה פסיכוטית
 24 ראשונה [REDACTED] רמי דחק הקשורים לעבודתו הפקדנית של המערער,
 25 [REDACTED], ללא קשר לאירועים בשירותו הצבאי, ומשכך קבע ד"ר
 26 רוזיצקי, כי אין קשר בין מחלת הטכיוזופרניה בה לקה המערער לבין שירותו הסדיר.
 27
 28 נוכח חוות דעת זו, דחה המשיב ביום 30.04.2012 את בקשת המערער, אשר הגיש
 29 ערעור לוועדה ביום 03.06.2012.
 30
 31 בכתב הערעור המתוקן נטען, כי קיים קשר סיבתי של גרימה בין האירועים
 32 הטראומטיים להם נחשף המערער במהלך שירותו הצבאי לבין התפרצות מחלתו
 33 הנפשית.
 34

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
ע"י 19-04-216 קצין התגמולים
16 יולי 2019

בדלתיים סגורות

1 לחלופין טען המערער, כי היעדר האבחון של מחלתו בטרם גיוסו, והתעלמות הצבא
2 מפניית אמו ללשכת הגיוס בבקשה לבצע אבחון שימנע הצבתו לתפקיד שיש בו
3 חשיפה לתנאי מתח ולחץ קשים, תחמירו באופן ניכר את מחלתו הנפשית.
4 לטענת המערער, חוות דעתו של ד"ר רוזיצקי שגויה, גם מכיוון שהיא נסמכה על
5 תיעוד שכלל אינו של המערער, ואף אין כל תיעוד המצביע על עברו של המערער
6
7
8 המערער הדגיש, כי דבריו בנוגע [REDACTED] נאמרו בעת התקף פסיכוטי, ואינם
9 משקפים את האמת כדבעי, וכי אורח חייו הוא נורמטיבי, התנהגותו בטרם התגייס
10 הייתה תקינה, הצטק קשיי למידה ורגישות גבוהה, ללא נטייה משפחתית למחלה
11 נפשית.
12
13 לכתב הערעור המיוקן צורפו תצהירו של המערער מיום 17.04.2013, וחוות דעתו של
14 הפסיכיאטר, ד"ר פרדריק ויגל, מיום 11.04.2013, אשר קבע, כי המערער מצוי במצב
15 פסיכוטי ברמיסיה, וכי קיים קשר סיבתי בין נכותו הנפשית של המערער לבין תנאי
16 שירותו הצבאי.
17
18 עוד טען המערער, כי מתקיים בעניינו גם קשר סיבתי משפטי, מאחר והמקרה נכנס
19 לבדרי דנ"א 5343/00 קצין התגמולים נ"א אוריית אביאן פ"ד נו (5) 732 (להלן: "הלכת
20 אביאן")
21
22 מנגד טען המשיב, כי המערער סובל ממחלה קלינית ופסיכיאטרית, אשר באה לידי ביטוי
23 פרודומלי עוד בטרם הגיוס, וכי התפרצות האירוע הפסיכיאטרי הראשון של מחלתו
24 התרחש לאחר תום שירותו הצבאי וללא קשר אליו, וכי המערער לא עבר כל אירוע
25 חריג במהלך השירות.
26
27 המשיב הודה, כי חלק מן המסמכים עליהם הסתמך המומחה מטעמו, ד"ר רוזיצקי,
28 שייכים לאדם אחר ולא למערער, וכי מסמכים אלה תויקו בטעות בבתיק הרפואי
29 שהמשיב העביר למומחה בעניינו של המערער.
30
31 המשיב צירף לכתב התשובה חוות דעת נוספת של ד"ר רוזיצקי מיום 18.07.2013, בה
32 חזר על מסקנותיו מחוות דעתו הראשונה, וקבע, שאין קשר בין שירותו הצבאי של
33 המערער לבין פרוץ מחלת הסכיזופרניה אצלו, והדגיש, כי ההתדרדרות במצבו הנפשי
34 של המערער החלה רק לאחר שחרורו, וקשורה בחיכוכי [REDACTED]
35

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ו 19-04-4216 נ' קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1
- 2 ד"ר רוזיצקי ציין בחוות דעתו הנ"ל, כי ד"ר וייל, מומחה המערער, התבסס על
- 3 תשתית רעועה של מקורות סימוכין וספרות מקצועית, וכי הוא אינו מסכים עם חוות
- 4 דעתו של ד"ר וייל, וחוסיק, כי הטעות בחוות דעתו הראשונה, שבעטיה הסתמך על
- 5 תיעוד שאינו של המערער, נעשתה בתום-לב ובשוגג, ולא השפיעה כלל על מסקנותיו.
- 6
- 7 ביום 10.10.2013 הגיש המערער חוות דעת נוספת של ד"ר וייל, לפיה קיים קשר בין
- 8 דחף לבין פרוץ מחלת הסכיזופרניה, וחוסיק, כי דחק מוגדר כתגובה רגשית, בה
- 9 האדם מפרש באופן סובייקטיבי את הנסיבות כמאיימות או למסוכנות, ומשכך
- 10 התייחסות לסיבות על-פי שיקולים אובייקטיביים של אדם אחר, היא בבחינת טעות
- 11 פסיכיאטרית חמורה. כמו-כן הצביע ד"ר וייל על שגיאות, שלטעמו נפלו בחוות דעתו
- 12 של ד"ר רוזיצקי.
- 13
- 14 ד"ר וייל חזר על מסקנות חוות דעתו המקורית, וקבע, כי קיים קשר סיבתי בין נכותו
- 15 של המערער לבין תנאי שירותו הצבאי.
- 16
- 17 בחוות דעת משלימה נוספת של ד"ר וייל מיום 02.07.2014, שב וחזר המומחה מטעם
- 18 המערער על מסקנתו, כי קיים קשר סיבתי בין מחלתו של המערער לבין תנאי שירותו,
- 19 והדגיש, כי לו היה המערער נבדק על-ידי קבוצת טרם גיוסו, כפי שביקשה אמו, ניתן
- 20 היה למנוע את שיבוצו הבלתי מותאם של המערער לתפקיד הכולל תנאי שירות
- 21 שאינם מתאימים לו.
- 22
- 23 ד"ר וייל שלל את טענת ד"ר רוזיצקי, כי קיים קשר סיבתי בין הופעת מחלתו של
- 24 המערער לבין תנאי שירותו, וציין, כי שימוש זה לא היה גורם לפריצת מחלתו של
- 25 המערער אלמלא השירות הצבאי.
- 26
- 27 מטעם המשיב הוגשה חוות דעת משלימה של ד"ר רוזיצקי מיום 01.05.2014 בה
- 28 הרחיב והסביר מדוע, לדעתו, אין קשר בין מחלתו של המערער לשירות הצבאי.
- 29
- 30 ד"ר רוזיצקי הפנה למחקרים המצביעים על קשר בין מצוקה נפשית בגיל הנעורים
- 31 והפרעות התנהגות של מתבגרים ישראלים לבין פרוץ מחלת הסכיזופרניה, וכן הפנה
- 32 לקשר אשר גיל הנעורים לבין פרוץ מחלה זו, כפי שקשר זה אף בא
- 33 לידי ביטוי במסקנות צוות המחלקה בה אושפז המערער.
- 34

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
ע"ו 19-04-4216 נ' קצין התגמולים 16 יולי 2019

בדלתיים סגורות

1 ד"ר רוזיצקי ציון, כי לא ניתן לנבא את הופעת המחלה, וכי גם אילו היה המערער
2 נבדק על-ידי קב"ן בעת גיוסו לא ניתן היה לנבא את פרוץ המחלה בהמשך הדרך. עוד
3 הוסיף, כי להערכתו תנאי השירות של המערער היו תנאים "מוגנים", הוא לא נחשף
4 לאירועי דחק ממשיים, ואף באשמוזו לא תוארו אירועי דחק הקשורים לשירותו.

5
6 הוועדה התירה הגשת חוות דעת משלימה נוספת מטעמו של מומחה המשיב, ד"ר
7 רוזיצקי, ובחוות דעתו מיום 01.11.2014 נכתב, כי תיאורית הדחק כגורם לפרוץ
8 מחלת הסכיזופרניה היא תיאוריה ארכאית שכיום אינה עדכנית, ואינה נזכרת בספר
9 הלימוד המרכזי בפסיכיאטריה.

10
11 ד"ר רוזיצקי סבר, כי הדחק כגורם המעורב בפרוץ מחלה זו "נוגע להשפעה של
12 גורמים סביבתיים על תהליכים גנטיים (קשר גנים - סביבה - GENE-
13 ENVIROMENT INTERACTION) לאירועי דחק מתמשכים בתקופת הילדות
14 וההתבגרות (מקרה סוציו-אקונומית, הגירה) ולא לדחק קודם לפרוץ האפיוזודה
15 הפסיכוטית", הגישה המקובלת כיום, לדברי מומחה המשיב, קושרת את פרוץ
16 המחלה לגורמים שונים, כמו [REDACTED], אירועי טראומה בילדות,
17 גילה בסביבה עירונית, הגילה בבחורות מיעוט.

18
19 באי-כוחם של הצדדים ויתרו על חקירת המומחים הרפואיים.

20
21 הוועדה הדגישה, בפסק דינה מיום 17.02.2019, כי באי-כוח הצדדים היו תמימי
22 דעים, בנוגע לכך, שהמחלה ממנה סובל המערער חנה סכיזופרניה.

23
24 הוועדה ציינה, כי מחלת הסכיזופרניה הוגדרה בפסיקה כמחלה קונסטיטוציונלית,
25 אשר במקרים מסוימים מתפרצת עקב מותח נפשי ומצב לחץ ואף הפנתה לפסיקה
26 רלוונטית, בה נקבעו חזקות משפטיות לגבי מחלה קונסטיטוציונלית שהתפרצה הן
27 יעקבי השירות הצבאי, והן עקב גורם אחר. בפסיקה זו נקבע, שכאשר קיימת קביעה
28 עובדתית, כי שני גורמים חברו יחד לפרוץ המחלה תוך כדי ועקב השירות, באופן
29 שקשה להפריד ביניהם או לכמת אותם, יש לייחס את הגרימתה במלואה לשירות
30 הצבאי, וכן נקבע, שכאשר מחלה קונסטיטוציונלית, התפרצה תוך כדי השירות,
31 ונמצא שקיים קשר סיבתי-עובדתי בין השירות לבין התפרצות המחלה מייחסים את
32 המחלה במלואה לשירות.

33
34 יחד עם זאת הדגישה הוועדה, כי חזקת הגרימה, היא "מקרה פרטי" של המבחן
35 הסובייקטיבי של הקשר הסיבתי המשפטי. בפסיקה נקבע, שהמבחן לקיומו של קשר

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ו 19-04-216 נ' קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1 סיבתי משפטי הוא מבחן הקשר הסיבתי הקונקרטי, המורכב משני מבחנים -
2 הסובייקטיבי והאובייקטיבי.
3
4 ח. לדידה של הוועדה, מתיאור עברו של המערער עולה, כי טרם גיוסו לצבא הוא נחשף
5 לחלק מן הגורמים, אשר הביאו לפרוץ מחלת הסכיזופרניה, ומשכך על מנת לקבוע
6 האם קיים קשר סיבתי עובדתי ומשפטי בין השירות לבין פרוץ המחלה אצל המערער
7 קיימות ארבע שאלות חטונות הכרעה:
8
9 האחת: מתי פרצה מחלת הסכיזופרניה אצל המערער?
10
11 השנייה, האם תנאי השירות גרמו למערער לחצים נפשיים?
12
13 השלישית: האם יש מקום להפעיל את חוקת הגרימה?
14
15 והשאלה הרביעית, שיש להכריע בה היא האם מתקיימים המבחן הסובייקטיבי
16 והמבחן האובייקטיבי, המרכיבים את קשר סיבתי משפטי?
17
18 באשר לשאלה: מתי פרצה מחלת הסכיזופרניה אצל המערער, קבעה הוועדה, כי ביום
19 יצא המערער לחופשת שחרור של שלושה שבועות, ובמהלכה הוא
20 עבד כטבח במסעדה. המערער השתחרר משירות סדיר ביום , וביום
21 הוא אושפז ביוזמתו במחלקה הפסיכיאטרית , שם
22 אובחן כסובל מהפרעה פסיכוטית. אחרי אשפוז של ארבעה שבועות במחלקה, נמשך
23 הטיפול במסגרת אשפוז יום.
24
25 הוועדה דחתה את טענת ב"כ המשיב לפיה מחלתו של המערער אינה מחלה שאירעה
26 "בתקופת שירותו", כנדרש בהגדרת "נכות" אשר בחוק, שכן מעיון בפסקת בית
27 המשפט העליון עולה, שהתפרצות סכיזופרניה לאחר השחרור מן השירות אינה
28 מלמדת בהכרח על היעדר קשר סיבתי בין המחלה לבין אירועים במהלך השירות.
29
30 באשר לשאלה: האם תנאי השירות גרמו למערער לחצים נפשיים? ציינה הוועדה, כי
31 היא למדה על תנאי השירות של המערער מעדויותיהם של המערער עצמו ,
32 ואבי ,
33 וממכתב הסיכום של המחלקה הפסיכיאטרית . הוועדה קבעה,
34 שהתרשמותה הברורה היא, שתנאי השירות בחלק מתקופת השירות של המערער היו
35 בלתי שגרתיים, הצריכו דריכות וכוננות, והיו בעלי פוטנציאל להתפתחות מצבי לחץ.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ז 16-04-19 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1
2 יחד עם זאת, מסקנתה של הוועדה מניחות מכלול הראיות, בנוגע לשאלתה השלישית,
3 הייתה, שלא הוכח, כי במקרה הקונקרטי של המערער "מומש הפוטנציאל"
4 להתפתחות תנאי לחץ, ולא הוכח שהמערער נחשף למצב של לחץ נפשי שנבע מתנאי
5 השירות, דהיינו, לא עלה בידי המערער להוכיח ש"בזמן אמת" תנאי שירותו הם
6 שגרמו לו ללחץ נפשי. משכך קבעה הוועדה, כי למצוקתו של המערער לא היה קשר
7 עם תנאי השירות.
8
9 בנוגע לשאלת הפעלת חזקת הגרימה, קבעה הוועדה, כי התנאי להפעלת חזקת
10 הגרימה הוא הוכחה מותנית בתוכחה שמתקיים קשר סיבתי עובדתי בין
11 הסכיון/פרניה לבין השירות הצבאי. משכך נוכח מסקנתה, כי המערער לא הוכיח
12 שמצוקתו הנפשית בעת שירותו נבעה מתנאי השירות, קבעה הוועדה שאין מקום
13 להפעיל את חזקת הגרימה.
14
15 לפיכך קבעה הוועדה, כי לא הוכח קשר סיבתי עובדתי בין מחלת הסכיון/פרניה ממנה
16 סובל המערער לבין תנאי השירות.
17
18 למרות קביעתה זו פנתה הוועדה לבחון את שאלת קיומו של קשר סיבתי משפטי,
19 וקבעה, כי המבחן הסובייקטיבי מתקיים בעניינו של המערער, אולם הוסיפה, כי אין
20 די בקביעתה שלה עצמה, שתנאי השירות של המערער היו בלתי שגרתיים, הצריכו
21 דריכות וכוונות והיו בעלי פוטנציאל להתפתחות מצבי לחץ, על מנת לעמוד במבחן
22 האובייקטיבי, הואיל ולא הוכח שהפוטנציאל להתפתחות מצבי לחץ הוא אכן
23 התממש, וכי המערער נחשף למצבי לחץ שהתרחשו בפועל, ואין לומר שנוצר מצב
24 אובייקטיבי שהלחץ בו הוא מיוחד וחריג. בהיעדר הגורם האובייקטיבי לא התקיים
25 הקשר הסיבתי משפטי, הואיל ואין די במבחן הסובייקטיבי
26
27 נוכח טענתו החלופית של המערער לפיה חוסר אבחון המחלה עוד טרם גיוסו חמיר
28 את מחלתו "בשיעור מלא", פנתה הוועדה לבחון את סוגיית פניית אמו של המערער
29 ללשכת הגיוס בנוגע לחרדות בנה מן הגיוס לצבא ובקשתה לבצע אבחון על-ידי קב"ן.
30
31 הוועדה ציינה, כי ארבע שאלות מתעוררות בנוגע לסוגייה זו:
32
33 הראשונה, האם המכתב של אמו של המערער הגיע ללשכת הגיוס?
34

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ו 19-04-6 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1 השניה, האם היה על הצבא להתייחס בדרך כלשהי לפניית אמו של המועמד לשירות
2 הביטחון?
3
4 השלישית, באיזה אופן טופלה פניית האם בנוגע לבנה ערב גיוסו?
5
6 והרביעית, האם טיפול בפניית האם על-ידי הצבא היה מביא לשיבוצו של המערער
7 לשירות ביחידה שונת מזו ששובץ אליה בפועל?
8
9 יא. הועדה טללה מכל וכל את טענת המשיב לפיה אין צורך לדון באופן בו טיפל הצבא
10 בבקשת אמו של המערער מן הסעם שבסופו של יום הוצב המערער לשרת בהתאם
11 ליכולותיו, וקבעה, כי המערער אמנם שובץ לשירות [REDACTED], שתאם
12 את פישוריו ודרישותיו, אך הוא לא הוצב בבסיס ערפי, אלא ביחידה העוסקת
13 בפעילות מבצעית, אשר היה קיים בה פוטנציאל להתפתחות מצבי לחץ.
14
15 עוד ציינה הוועדה, כי במכתב מיום [REDACTED] ששלח מדור מידע לאזרחים בצח"ל
16 לב"כ המערער נכתב, כי "לאחר בדיקה מקיפה בארכיון צה"ל/תיקיות עולה כי התיק
17 הרפואי/אישי (של המערער) – א"ג לא אותרי". על אף דרישות חוזרות ונשנות של ב"כ
18 המערער, לא הומצא לידי הוועדה מלשכת הגיוס הקשור למערער, ולפניית אמו. נוכח
19 כל האמור המסקנה היא שלמערער נגרם נזק ראייתי, ומשכך העבירה הוועדה את
20 נטל המענה לגבי שלוש מתוך ארבע השאלות בסוגיה זו אל כתמי המשיב.
21
22 יב. הוועדה קבעה, כי המערער הוכיח, שמכתבה של האם נשלח והגיע ללשכת הגיוס.
23
24 עוד קבעה הוועדה, כי היה על הצבא לטפל באופן גנייני בפניית אמו של המערער
25 בנוגע למצב הנפשי של בנה ערב גיוסו, שכן מכתב זה אמור להיות חלק מן המידע
26 שמרכזת לשכת הגיוס על כל מועמד לשירות הביטחון, וחובתה לדון בו. [REDACTED]
27
28 הוועדה הוסיפה וקבעה, כי משלא חביא המשיב ראיות לגבי אופן הטיפול בפניית
29 האם, המסקנה המתבקשת היא שפנייה זו לא טופלה כלל, לא בוצע למערער אבחון,
30 והוא לא שוחח עם קב"ן טרם גיוסו בנוגע לחרדותיו מן הגיוס.
31
32 הוועדה העדיפה את מסקנתו של מומחה המערער, ד"ר וייל, על פני זו של מומחה
33 המשיב, ד"ר רוזיצקי, ולפיה אילו היה המערער נבדק על-ידי קב"ן טרם גיוסו, כפי
34 שביקשה אמו, ניתן היה למנוע את שיבוצו בתנאי שירות שאינם מתאימים לו.
35 הוועדה קבעה, שלא עלה בידי המשיב להוכיח, שאילו היה מטופל מכתב האם ללשכת

בדלתיים סגורות

- 1 הגיוס, והמערער היה נפגש טרם הגיוס עם קב"ן ועובר אבחון, שיבוצו לא היה שונה
2 מזה שבוצע בפועל.
3
- 4 הוועדה קבעה, בפסקה 49 לפסק דינה, כי "לכאורה, ניתן היה ליישם את ההלכה
5 הפסוקה שצוינה לעיל, ולקבוע כי שיבוץ שגוי של המערער סלל את הדרך לקביעת
6 קשר סיבתי בין השירות לפרוץ המחלה. אולם למרות כל אלה, אין באפשרותנו
7 לקבוע, כי קשר כזה התקיים בנסיבות הספציפיות שהוכחו בפנינו. ממסקנתנו כי לא
8 הוכח שהלחץ הנפשי ממנו סבל המערער בתקופת השירות היה קשור לתנאי השירות,
9 עולה כי במקרה שבפנינו "מחדל השיבוץ" לא "תרם" בדרך כלשהי לחתפרצות
10 המחלה.
11
- 12 יג. בסופו של יום קבעה הוועדה, כי משלא הוכח קשר סיבתי בין תנאי השירות לבין
13 התפרצות מחלת הסכיזופרניה אצל המערער, דין הערעור להידחות.
14
- 15 יד. המערער ממאן לחשלים עם פסק דינה של הוועדה, וערעורו מונח לפנינו.
16
- 17 תמצית טענותיו דן אלה:
18
- 19 נטען, כי מומחה המשיב ביסס את חוות הדעת על אסופת מסמכים משמעותיים ביותר,
20 אשר קשורה לאדם, שאינו המערער, והן נושא שם זהה, וביסס חלק ניכר מחוות דעתו
21 הראשונה, שעל בסיסה אף התקבלה החלטת המשיב, על מסמכים של אותו אדם.
22
- 23 לטענת המערער, מומחה המשיב אף לא התייחס כלל בחוות הדעת לפניית אמו של
24 המערער ללשכת הגיוס בבקשה, כי ייערך לו אבחון על מנת שיוצב לתפקיד בו לא
25 ייחשף לתנאי מתח קשים, ואף לא למכתבה של [REDACTED] וקבע באופן
26 שרירותי, שתנאי שירותו של המערער לא חיוו גורם דחק משמעותי.
27
- 28 עוד נטען, כי למערער לא נערכה כל שיחה ביום הגיוס לגבי האמור במכתב של אמו,
29 הוא לא נפגש עם גורם מתאים, ולא נעשה כל ניסיון לשבצו במקום המתאים
30 למגבלותיו ולרגישותו המיוחדת.
31
- 32 בנוסף נטען, כי שגתה הוועדה עת דחתה את ערעורו של המערער שעה שהמערער
33 הוכיח:
34 1. כי תנאי שירותו היו בלתי שגרתיים ובעלי פוטנציאל להתפתחות מצבי לחץ.
35 2. שהוא לא קיבל כל הכשרה מבצעית או הדרכה לגבי מה שצפוי לעבור.

בדלתיים סגורות

3. כי הוא היה נתון במתח נפשי חריג, אשר בעטיין אף הופנה לטיפול נפשי, לרבות על-ידי [REDACTED].
- לטענת ב"כ המערער, הקב"נית אליה הופנה המערער על-ידי קיימה עימו שתי פגישות בלבד, וקבעה, כי הוא כשיר להמשך פעילות, מבלי שניתנו לו כל טיפול, או חמלצה. עוד נטען, שבטרם נפגש המערער עם הקב"נית הוא סבל מכאבים לא מוסברים ודקירות בחזה, עובדה אשר לא קיבלה כל ביטוי בפסק דינה של הוועדה.
- ב"כ המערער טען, כי הוכח, שכל השערותיו של מומחה המשיב בנוגע ליחסיו של המערער עם חברתו, משפחתו, ומקום עבודתו אינן מבוססות, ומסתמכות על דברים שנאמרו על-ידי המערער במהלך אשפוזו בהיותו במצב פסיכוטי חריף. כך גם קביעותיו של מומחה המשיב בדבר שימוש של [REDACTED], הגם שהמשיב לא הביא ראיות להוכחת טענתו כזו.
- בנוסף טען ב"כ המערער, כי שגתה הוועדה עת דחתה את ערעורו של המערער, שעה שקביעותיה שלה עצמה, חייבו אותה לקבל את הערעור, לדבות חקביעות, שמחלתו של המערער פרצה במהלך השירות הצבאי, שתנאי שירותו של המערער היו כלתי שגרתיים ובעלי פוטנציאל להתפתחות מצב לחץ, שהמשיב התרשל בטיפולו במכתב אמו של המערער, וכי אלמלא התרשלות זו המערער לא היה מוצב בתפקיד בו הוצב.
- אליבא דב"כ המערער, שגתה הוועדה עת קבעה, כי לא הוכח שבזמן אמת תנאי שירותו של המערער היו אלה שגרמו ללחץ נפשי, מן הסיבות מוטעים מן העדויות שנשמעו בפניה, התייחסות חלקית ביותר הן לפנישותיו של המערער עם הקב"נית, והן לאבחנתה של הקב"נית, לרבות ניתוח מוטעה של חקש הסובבת עובדתו, וסתירת קביעותיה של הוועדה עצמה.
- ב"כ המערער טען, כי שגתה הוועדה עת ביססה את מסקנותיה על דברים שאמר המערער בזמן ההתקף הפסיכוטי בבית החולים, והתעלמה מדברי ד"ר וייל, שאין להתייחס לדברים שנאמרו במהלך ההתקף הפסיכוטי.
- עוד טען ב"כ המערער, כי שגתה הוועדה עת לא התייחסה בפסק דינה להיעדר ההכשרה המקצועית-נפשית של המערער לצורך התמודדות עם מצבי לחץ הקשים הגם שהדבר אושר על-ידי מפקד [REDACTED].

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"נ 4216-04-19 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

1 עוד ובנוסף טען ב"כ המערער, כי שגתה הוועדה לא קבעה, כי היעדר ההתייחסות
2 והטיפול של מי מסעמו של המשיב במכתב האם, הוא שהוביל למצב הנפשי שפרץ אצל
3 המערער. כמו-כן נטען, כי שגתה הוועדה משלא קבעה, כי המשך העסקתו של המערער
4 באותם תנאי מתח ולחץ למרות מצוקתו הנפשית (שהייתה ידועה בעקבות השיחות
5 עם הקבי"נית) הוא שגרם לפרוץ המחלה. אליבא דב"כ המערער, הוועדה כלל לא
6 התייחסה בפסק דינה לאירועי הלחץ והמתח המשמעותיים להם נחשף המערער
7 ואשר אושרו על-ידי כל העדים.

8
9 נטען המערער, כי בעניינו של המערער מתקיימת ההלכה שנקבעה ב-ע"א 472/89 קצין
10 התגמולים נ' דניאל פ"ד מ"ה (5) 203 (להלן: "הלכת דניאל") לגבי שירות קצר, הלכה
11 אשר בה נקבע, כי במחלה קונסטיטוציונלית הפורצת בשירות קצר נטל הראיה עובר
12 לכתפי המשיב. לטעמו של ב"כ המערער, במקרה שבפנינו נטל זה לא חורם על-ידי
13 המשיב. עוד טען ב"כ המערער, שהוועדה אף שגתה, הואיל ולפחות אחד מן הגורמים
14 שגרמו לפרוץ מחלתו של המערער קשור לשירותו הצבאי, ולפי פסק הדין, רע"א
15 2071/11 אופיר קופרמן נ' קצין התגמולים (03.09.2013) (להלן: "עניין קופרמן"), די בכך
16 שאחד מן הגורמים קשור לשירות הצבאי.

17
18 לבסוף ביקש ב"כ המערער להוסיף, כי הוכח קשר של גרימה בין שירותו של המערער
19 לבין מחלת הסכיזופרניה בה לקה תוך כדי שירותו הצבאי.

20
21 טו. שונה לחלוטין עמדת המשיב הסוען שדן העפצו להידחות, וזאת מכיוון שעדור זה
22 חותר, כך נטען, באופן מובהק תחת קביעותיה העובדתיות של הוועדה, לרבות קביעות
23 מהימנות העדים שנשמעו בפניה, ומשכך אל לה לערוב את המערער לחתערב, וזאת
24 מכוח סעיף 34(א) לחוק.

25
26 לטענת המשיב, המערער טובל ממחלה קונסטיטוציונלית, אשר באה לידי ביטוי
27 מוקדם עוד טרם גיוסו של המערער, אשר סבל ממצוקה משמעותית בשנות ילדותו,
28 וגורם זה מוכר כגורם סיכון להופעת מחלת הסכיזופרניה, אשר נמצא באפיון
29 פסיכטית ראשונה לאחר סיום שירותו הצבאי על רקע [REDACTED],
30 [REDACTED] ותעסוקתיים באזרחות, במנותק מן השירות הצבאי, אשר
31 התאפיין בתנאים רגילים ונוחים, ללא אירועים חריגים, כשהמערער מוקף בתמיכה,
32 לרבות של גורמים מקצועיים, מפקד תומך ומכיל, וחרברים.

33
34 לטענת המשיב, בשום שלב לא העלה המערער טענה בדבר קושי בשירות הצבאי, או
35 אירועים חריגים, ולחצים הנוגעים לשירות הצבאי, לא בפגישותיו עם [REDACTED],

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ו 19-04-14216 א' קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1 לא בפגישותיו עם הקב"נית, לא בפני [REDACTED], לא בפני חבריו, לא בפני חוריו,
2 ואף לא בפני הרופאים שטיפלו במהלך אשפוזו. נהפוך הוא- עולה מן התשתית
3 הראייתית, כי תפקודו של המערער במהלך השירות היה מצויין, וכי הצבא היה עבורו
4 מקום מגן ותומך. יתר על-כן המערער היה גאה לשרת [REDACTED]
5
6 אליבא דב"כ המשיב צדקה הוועדה עת קבעה, כי המערער לא הצליח להוכיח, כי תנאי
7 שירותו גרמו לו ללחץ נפשי, שעה שהוא שירת בתפקיד שהותאם לכישוריו, להשכלתו,
8 ולכישוריו, ומה גם [REDACTED] העיד, כי ב-3 שנים של פעילות אינטנסיבית,
9 אנשי הצוות מעולם [REDACTED] ווא
10 חווה חששות פחד [REDACTED]
11
12 ב"כ המשיב חוסימה, כי המערער אישר, ותיאר בפני גורמים שונים, כי הוא [REDACTED]
13 שירותו הצבאי, במהלך השירות, ואף לאחריו, גורם, אשר
14 מעלה את הסביר להצדקה פסיכוטית, ומהווה זרז להופעת מחלת הסכיזופרניה, כפי
15 שאף הסביר מומחה המשיב.
16
17 אליבא דב"כ המשיב, צדקה הוועדה עת קבעה, כי משהמערער לא הוכיח שהלחץ
18 הנפשי בעת שירותו נובע מתנאי השירות, אין מקום להפעיל את חזקת הגרימה.
19
20 נטען עוד, כי שגתה הוועדה עת קבעה, כי גרם למערער נזק ראייתי, וכן שגתה
21 בקביעותיה בסוגית מכתב אימו של המערער, שכן מקום בו נקבע בפסק הדין, כי
22 בשיבוצו של המערער [REDACTED] לא תיקיים בפועל היסוד האובייקטיבי של
23 תנאי לחץ, ממילא אף לא נדרש שיבוץ אחר.
24
25 עוד נטען, כי טענות המערער בדבר המסמכים השייכים לאדם אחר הנושא את אותו
26 שם שתויקו בטעות בתיק הרפואי של המערער, אין בהן כדי להכריע לטובת התוצאה
27 הואיל ומסמכים אלה הושמטו, וזולת חוות דעתו הראשונה של מומחה המשיב, אין
28 עוד כל חתיחסות אליהם.
29
30 באשר לטענה, כי המערער לא קיבל כל הכשרת מבצעית, טבורה ב"כ המשיב, כי
31 טבחים, גם אלה המוצגים [REDACTED], שלא כמו
32 שירת המערער, אינם נדרשים לכל תכשרה מסוג זה.
33
34 בדיון שהתקיים בפנינו ביום 19.06.19 חזר ב"כ המערער על הטענות שבערעור ובעיקרי
35 הטיעון והדגיש, כי הוא והמערער ניסו בכל מאמדם להשיג את תיקו הרפואי מלשכת

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"נ 4216-04-19 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

1 הגיוס, לרבות הגשת בקשות לשלישות הראשית, כשהתשובה הייתה, כי תיק זה לא
2 נמצא. ב"כ המערער אף הליך על כך, שמסמכים מהותיים מתיקו הרפואי של המערער
3 מתקופת השירות חסרים, והזגיש, כי המשיב, הן בתחילת הדחייה, והן בכתב
4 התשובה, כלל לא התייחס לסוגית הנזק הראייתי.

5
6 עוד טען ב"כ המערער, כי המשיב כלל לא התייחס בתשובתו לערער לקביעתה של הוועדה
7 לפיה הצבא התרשל בהצבתו של המערער.

8
9 לפענת המערער, שגתה הוועדה את קבעה קביעות עובדתיות לטובת המערער, אולם בסופו
10 של יום קבעה שהמערער לא הוכיח מתח נפשי בתקופת השירות, ותוך היעדר התייחסות לכלל
11 העדויות והתצהירים שהובאו בפניה.

12
13 זאת ועוד, כך טען ב"כ המערער, קביעת הוועדה שפוטנציאל הלחץ לא התממש מבוססת רק
14 על דברי המערער שעה שהיה מאושפז בהתקף פסיכוטי בבית החולים. עוד נטען, שקביעת
15 הוועדה לפיה המתח הנפשי ממנו סבל המערער קשור לגורמים אחרים ולא לשירות, אף היא
16 אינה מבוססת כדבעי. הוועדה לא התייחסה לעובדה שהמערער לא קיבל כל הכשרה לתפקיד
17 למרות רגישותו הנפשית, כפי שזו באה לידי ביטוי במכתבה של האם טרם גיוסו
18 של המערער, וכן את הוכחה, הן מהשיחות עם הקב"נית, הן מדפיקות הלב מהן סבל המערער,
19 והן ממילים ששלח המערער, שהוא היה טון במכתב נפשי משמעותי.

20
21 עוד נטען, כי המשיב לא הביא כל ראיה לכך ש [REDACTED] נהפך הוא-בבדיקות הדם
22 שמעשו למערער לא התגלו [REDACTED], ואף המפקדים לא טענו שהמערער חיד [REDACTED]

23
24
25 לטענת המערער, עולה מפסק דינה של הוועדה, שאילו היה הצבא מתייחס למכתבה של האם
26 נראה, כי המערער לא הי [REDACTED]. די בכך שאחד הגורמים מהווה סיבה לכך שהמחלה
27 על מנת שיוקבע קשר סיבתי של גרימה בין תנאי השירות לבין מחלת הנפש ממנה סבל
28 המערער.

29
30 עוד עולה מפסק דינה של הוועדה, שלא נותק הקשר הסיבתי בין מחלתו של המערער לבין
31 השירות הצבאי הגם שהמחלה התפרצה כחמישה שבועות לאחר שחרורו. משכך יש לקבוע,
32 כי בענייני [REDACTED] המערער מתקיים קשר סיבתי של גרימה בין מחלתו הנפשית לבין שירותו
33 הצבאי.

34

בדלתיים סגורות

- 1 ב"כ המשיב חזרה אף היא על על טענותיה שפורטו בעיקרי הטיעון והדגיש, כי יש להותיר
2 את פסק דינה של הוועדה על כנו, מאחר ומדובר בקביעות עובדתיות, ומשכך אל לה לעראת
3 הערעור להתערב.
4
5 לטענת ב"כ המשיב לא הוכח קיומו של יסוד אובייקטיבי, ואף לא קיומו של קשר סיבתי,
6 נהפוך הוא-במקרה זה הוכח באופן ברור, שלמחלתו של המערער אין כל קשר לשירות, כפי
7 שאף סברו כל הגורמים המקצועיים. דווקא הצבא היה המקום המיטיב והתומך עבור
8 המערער. היציאה לאזרחות הייתה זו שהביאה להתפרצות מחלתו.
9
10 ב"כ המשיב הדגיש, שקיימים תיקים רפואיים של המערער רק ממהלך שירותו הצבאי, וכי
11 ככל הידוע לה התיקים מכילים את כל המסמכים הרלוונטיים הנוגעים למערער וזאת חוות
12 דעתו של [REDACTED] (ככל שקיימת חוות דעת כזו), וכן הוסיפה, שאין בדיקה תיק המלש"ב
13 של המערער מלשכת הניס.
14
15 עוד נטען, כי במהלך חליך ההוכחות בפני הוועדה עמד המשיב על תנאי השירות המיטיבים
16 של המערער, לרבות עדות [REDACTED] שלא ניתן היה שלא להתרשם מממנו כאדם מכל
17 ותומך שהיה ביחסים קרובים למערער. המפקד תיאר בעדותו מצוקות אחרות, שאינן קשורות
18 לשירות הצבאי, מהן סבל המערער לרבות, יחסיו עם חברתו ועם הוריו, וחנטל הכלכלי שהיה
19 מוטל על כתפיו.
20
21 ב"כ המשיב טענה, כי גם מדבריו של המערער במסגרתו עם הקב"נית עלה, שהמערער היה
22 מרוצה מן השירות, והמתח הנפשי נבע מסיבות שאינן קשורות לשירות, לרבות קשיים
23 כלכליים, והוסיפה, כי המערער הודה, כי [REDACTED] גם עומד היה בהתקף פסיכומי,
24 לרבות בשיחותיו עם הקב"נית.
25
26 לבסוף הפנתה ב"כ המשיב לקביעות של הוועדה בסיפא של פסק דינה, וזוהי [REDACTED] הוכח,
27 כי הלחץ הנפשי ממנו סבל המערער בתקופת שירותו הצבאי היה קשור למלאי השירות,
28 ובמקרה זה "מחדל השיבוץ" לא "תרם" בדרך כלשהי להתפרצות המחלה. ב"כ המשיב
29 הדגיש, כי שיברצו של הנ [REDACTED]
30
31 לאחר שנתנו דעתנו לפרוטוקלי הדיונים שהתנהלו בפני הוועדה, לחוות הדעת של מומחי שני
32 הצדדים, לרבות חוות הדעת המשלימות, לעדויות ששמעו, לפסק דינה של הוועדה, לנימוקי
33 הערעור, לעיקרי הטיעון של באי כוח שני הצדדים ותיקי המוצגים, וכן לטיעוניהם בעל-פה של
34 באי כוח הצדדים בדיון שהתקיים לפנינו ביום 19.06.19, ולאחר שעיינו בפסיקה הרלוונטית,
35 מסקנתנו היא שדין הערעור להתקבל.

בדלתיים סגורות

- 1
2
3 יט. בפסק דינו של בית המשפט העליון ב-רע"א 8138/07 שמואל פאר נ' קצין התגמולים,
4 פסקה 9 (21.6.2011) נלהלן: "עניין פאר", חזר בית המשפט על התנאים אותם נדרש
5 תובע להוכיח על מנת שיוכל לזכות בתגמולים על-פי החוק;
6
7 "כאמור, נדרש התובע לפי חוק הנכים להוכיח קשר סיבתי בין המחלה לבין
8 השירות. הוכחה זו נחלקת היא לשניים: קשר סיבתי עובדתי-רפואי וקשר
9 סיבתי משפטי. הקשר הסיבתי העובדתי נקבע תוך היעזרות בחוות דעתם
10 של רופאים מומחים. הקשר הסיבתי המשפטי עניינו בהכרעה משפטית
11 נורמטיבית. "קשר סיבתי-משפטי אמור ליתן ביטוי להכרעה משפטית
12 ערסית בהסתמך על אחריות משפטית" (הלכת אביאן, בעמ' 742). הזיקה
13 המשפטית מבטאת את מידת התרומה של האירוע לתוצאה או טיב התרומה
14 (ישראל גלעז ועמ' 246, 241 (תשנ"א) ומאחר שהיא נקבעת באופן נורמטיבי, הרי שהיא
15 מבטאת את מידת התרומה של האירוע לתוצאה או טיב התרומה
16 יכולה להשתנות בין ענפי המשפט שונים (הלכת אביאן, עמ' 742). עוד נמסק
17 כי ככל האמור בחוק הנכים ודומיו תהיה נטייתו של בית המשפט לפרשם
18 ברוח לב מתוך רצון להיטיב עם הנכה (הלכת אביאן, בעמ' 743) (ההדגשה
19 שלנו).
20
21 כ. בענייננו, על מנת לבסס את הקשר הסיבתי העובדתי-רפואי, הועדה: חוות דעת
22 ראשונה, ועוד שלוש חוות דעת משלימות של ד"ר דני צקי – מומחה המשיב, וכן חוות דעת
23 ראשונה, ועוד שתי חוות דעת משלימות של ד"ר ויל – מטעם המערער.
24
25 חוועדה ניתנה את סוגיית הקשר הסיבתי עובדתי, והגיעה למסקנות בדבר היעדר קשר כזה,
26 מבלי לדון בחוות הדעת הרפואיות הלא מעטות, יש לומר, שהוטחו בפניה ומבלי לקבוע
27 מסמרות אילו מבין חוות הדעת היא מבכרת (וזולת קביעת החוועדה, שבענין טיפול גורמי
28 הצבא במכתבה של האם מעדיפה חוועדה את מסקנתו של ד"ר ויל).
29 נציין, כי הצדדים לא שיגרו למומחים שאלות הבהרה, ואף ויתרו על חקירות המומחים.
30
31 בנסיבות אלה, ומשהוועדה לא קבעה מסמרות בשאלה איזו מבין חוות הדעת היא מבכרת,
32 והגם שלפי סעיף 34(א) של החוק הערעור אמור להיות בנקודה משפטית, אין מוטל מכך שנבחן
33 אנו את חוות הדעת מטעם הצדדים, ונקבע, איזו מןן יש לבכר.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"י 19-04-14216 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1
- 2 לאחד שקראנו בעיון את חוות הדעת הרפואיות, ואת חוות הדעת המשלימות של המומחים
- 3 מטעם הצדדים, אנו סבורים, כי יש לבכר את מסקנתו של מומחה המערער על פני זו של
- 4 מומחה המשיב בנוגע לקיומו של קשר סיבתי בין מחלתו של המערער לבין תנאי שירותו
- 5 הצבאי, ונפרט.
- 6
- 7 כמפורט כבר לעיל, הוועדה לא קבעה מסמרות בנוגע לשאלה איזו מבין חוות הדעת היא
- 8 מבכרת, יחד עם זאת, ברי, כי האופן בו דנה הוועדה בשאלת קיומו של קשר סיבתי עובדתי,
- 9 ובגובה הנזק המשפטי, מלמד, כי הלכה למעשה קיבלה הוועדה את עמדת מומחה המערער, ד"ר
- 10 וייל, בכל הנוגע לאפשרות להכיר בקשר של גרימה בין גורמי דחק לבין פרוץ מחלת
- 11 הסכיזופרניה.
- 12 נדגיש, כי הוועדה ניתנה את דחיית ערעורו של המערער, בכך שלא מצאה, כי בנסיבות עניינו
- 13 חקונקרטיות של המערער התממש גורם הדחק במהלך שירותו של המערער, אשר הביא לפרוץ
- 14 מחלת הסכיזופרניה.
- 15
- 16 אילו סברה הוועדה, כדעת ד"ר רוזנצקי בחוות דעתו, שאין בגורם דחק כדי להביא לפרוץ
- 17 מחלת הסכיזופרניה, לא הייתה הוועדה מבררת את השאלה האם התממשו תנאי דחק
- 18 בשירותו הצבאי של המערער, אלא די היה באומץ עמדתו של ד"ר רוזנצקי, כפי שבאה לידי
- 19 ביטוי בחוות דעתו בדבר העדר קשר סיבתי בין תנאי שירותו הצבאי לבין פרוץ מחלת הסכיזופרניה.
- 20
- 21 סוגיית קיומו של קשר סיבתי בין תנאי השירות הצבאי לבין פרוץ מחלת הסכיזופרניה עמדה
- 22 במרכז הדיון בע"א 652/69 בוטאני נ' קצין התגמולים, פ"ד כד' 217 (1970).
- 23
- 24 כב' הנשיא י' זוסמן ז"ל כתב (שם, בעמ' 219):
- 25
- 26 "כאן לא היו חילוקי דעות בין הרופאים לגבי חוליו של המערער; הדין והדבר של
- 27 שלושתם היתה שהמערער חלה בסכיזופרניה. אלא מאי? הרופאים לא השתוו
- 28 בשאלה שבמדע הרפואי, היינו, מהי סיבתה הגורמת של מחלת הסכיזופרניה?
- 29 הכל מסכימים שהמחלה היא 'קונסטитуציונלית', לאמור, היא טבועה בנפשו של
- 30 אדם. ה'קונסטитуציונליות' של המחלה אינה מעמידה זכות התגמול של חייל
- 31 נכה בסימן שאלה; אם פרצה המחלה והתהוותה בפועל עקב תנאי השירות,
- 32 רואים את השירות ולא את הדיספוזיציה הנפשית כגורם המחלה, והחייל זוכה
- 33 בתגמול: בג"צ 177/64, (1). השאלה שלגביה אין אחדות בין הרופאים היא אם
- 34 רק מקרה יוצא דופן כגון חבלה רצינית, עשוי 'ללחוץ על ההדק' ולשחרר את

בדלתיים סגורות

- 1 המחלה האורבת לה בנפשו של אדם, או אם תנאי חיים קשים, המעוררים מתח
- 2 ופחד, גם כשאינם בלתי רגילים, יכולים אף הם לשמש גורם לפרוץ המחלה."
- 3
- 4 נוסף, כי עתירה לדיון נוסף על פסק דין זה נדחתה (נדין 3/70 קצין התגמולים ג' בוסאני, פ"ד
- 5 כד 637 (1970).
- 6
- 7 סוגיה זו עלתה לדיון גם ב-ע"ו (מחוזי חיפה) 14560-02-18 פלוני נ' קצין התגמולים
- 8 (24.05.2018), ונקבע, בין היתר, שהתרחשות אירוע טראומטי אינה תנאי הכרחי לקיומו של
- 9 קשר סיבתי בין השירות הצבאי לבין פרוץ מחלת הסכיזופרניה, וכי יש להכיר בקיומו של קשר
- 10 סיבתי גם במקום בהיבוח קיומו של גורם דחק מתמשך, ולא דווקא דחק קיצוני בעצמותו,
- 11 וקצר במשכו (שם, בפסקה קנ').
- 12
- 13 נעיר, כי למיטב ידיעתנו לא השיג המשיב על פסק דינו של בית משפט זה, והשלים עם ההכרה
- 14 בקשר הסיבתי בין גורם דחק מתמשך לבין מחלת הסכיזופרניה.
- 15
- 16 זאת ועוד, בחוות דעתו הראשונה מיום 24.10.2011, הסתמך מומחה המשיב, ד"ר רוזיצקי, כג.
- 17 בין היתר (ולא מעט) על מסמכים של אדם אחר הנושא שם זהה לשמו של המערער, הן בפירוט
- 18 הסימוכין, והן בפרק הדיון, וקבע בפרק המסקנות, כי קדם למחלת הסכיזופרניה בה לוקה
- 19 המערער מחלף מקדים פרודרומאלי.
- 20
- 21 מומחה המערער, ד"ר וייל, התייחס לטעות זו, וכך בחוות דעתו מיום 11.04.2013, כי נראה,
- 22 שנתונים לא נכונים אלה מסבירים מדוע המומחה קבע, ללא הסתייגות, אבחנה
- 23 של פרודרומה לסכיזופרניה.
- 24
- 25 ביום 18.07.2013 הוגשה חוות דעת משלימה מטעם מומחה המשיב בה תיקן המומחה את
- 26 מקורות הסימוכין השגויים, ואת ההתייחסויות שבחוות דעתו הראשונה למקורות אלה,
- 27 וכתב בסיכום חוות הדעת המשלימה: "הטעות בהכנת חוות הדעת המייעצת בבחירת מקורות
- 28 הסימוכין נעשתה בתום-לב ובשוגג, ולא השפיעה על מסקנותיי"
- 29
- 30 מקובל עלינו, שמקורות הסימוכין תויקו בשוגג בחומר הרפואי שהמציא המשיב לד"ר
- 31 רוזיצקי, ואולם, מוקשית בעינינו הטענה, כי טעות זו לא השפיעה על המסקנות שבחוות
- 32 הדעת.
- 33
- 34 מומחה המשיב כותב מפרשות בחוות דעתו הראשונה מיום 24.10.2011, ש"הסימוכין הבאים
- 35 הונחו בפני לצורך עריכת חוות-הדעת, הציטוטים הרלבנטיים ביותר מובאים בטבלה".

בדלתיים סגורות

- 1 בדיעבד הסתבר, כי המומחה הסתמך על מקורות שגויים (שהמציא לו המשיב), שנוגעים
2 לאדם שונה, לא למערער, וכלל אינם רלוונטיים למערער. כיצד אם כך תישאר חוות הדעת
3 בעינה, ללא כל שינוי במסקנות, מבלי לנמק כיצד שוני במסכת חיים שלמה, וסימוכין שונים
4 לחלוטין, אין בהם כדי להשפיע על המסקנות?
- 5
- 6 מומחה המשיב הדגיש בסעיף 9 לחוות דעתו הראשונה מיום 24.10.2011: [REDACTED]
7 מתקופה מקדימה פרודומאלית של הפרעת הסכיזופרניה עוד מספר שנים טרם שירותו
8 הצבאי" (ההדגשה במקור).
9 המומחה חוסיף בסעיף 10: "כפי שנסקר בסעיפים קודמים מה [REDACTED] סבל מהפרעות
10 התנהגותיות, ריבוי, למידה, ואף הפרעות-תפישה שהינן מאפיין טיפוסי של הפרעת
11 סכיזופרניה מילדות. הפרעות אלה מהוות חופעה מקדימה-פרודומאלית של הפרעת
12 סכיזופרניה"
13 ובסעיף 13 של חוות דעתו, ציין, כי [REDACTED] כל ממצוקה משמעותית בשנות ילדותו
14 לאור משבר משפחתי, שיינויים במסגרות לימודיות וקשייו השונים. גורם זה מוכר כגורם
15 סיכון להופעת מחלת סכיזופרניה".
- 16
- 17 חלק לא מבוטל ממסקנות אמת התבסס על נתונים של אדם אחר. ברי מן התשתית הראייתית,
18 שהונחה בפני הוועדה, לרבות, הסימוכין "האמיתיים" הנוגעים למערער, כי תיאור שנות
19 הילדות, כפי שאלה תוארו בחוות דעתו הראשונה של מומחה המשיב, אינן עולות בקנה אחד
20 עם מציאות חייו של המערער, האיל, וכמנסר ליל, המסאור המופיע בחוות דעתו הראשונה
21 של מומחה המשיב מתייחס לאדם אחר, ולא למערער.
22 גם מטעם זה אין בידינו לקבל את מסקנות חוות דעתו של מומחה המשיב, ד"ר רוזיצקי.
23
- 24 נוכח האמור לעיל, דבריו של מומחה המשיב בחוות דעתו מיום 18.07.2013 (עמ' 20), לפיהם
25 הוא אינו מסכים עם חוות דעתו של ד"ר וייל, בנימוק שחוות דעת ד"ר וייל "מתבססת על
26 תשתית רעועה של מקורות סימוכין ומקורות הספרות המקצועית" (ההדגשה שלי), מוקשית
27 אף היא בעינינו, ולא נסיף.
28
- 29 כד. זאת ועוד, בסעיף 9 לחוות דעתו המשלימה של מומחה המשיב, מיום 18.07.2013, התייחס
30 ד"ר רוזיצקי לטענתו של ד"ר וייל, מומחה המערער, בנוגע ל"בושה" שחש המערער ממצבו
31 הנפשי, אשר בעטייה לא סיפר המערער על מצוקותיו.
32
- 33 מומחה המשיב הביע דעתו, כי טענתו זו של ד"ר וייל אינה סבירה, ואינה עולה בקנה אחד עם
34 החומר שמצוי בפניו. אולם, מעיון בסימוכין עליהם הסתמך מומחה המשיב עולה, כי

בדלתיים סגורות

- 1 בבגישתו של המערער עם הקבי"נית, נכתב במפורש בפרק "רקע
2 התפתחותי": "מתאר עצמו כילד שמסתגר בחדרו...".
3 אף חס, שטיפל במערער, כתב למשרד הבטחון ביום כחאי
4 לישנא: "רציתי עם נפש רגישה ומופנמת", והוסיף בהמשך: "ומידי פעם חש
5 במצבי רוח המתבטאים בהסתגרות ושתיקה ממושכת".
6
7 נוכח האמור לעיל, סבורים אנו, כי גם מטעם זה יש לכבר את מסקנתו של מומחה המערער,
8 ד"ר גיל, אשר סבר, כי המערער חש בשה מלספר על חולשותיו ומצוקותיו. מסקנה זו
9 מתחזקת שבעתיים נוכח האמור בתצהירו [חס], וזכרו של המערער, כאמור בפסקה כז
10 (להלן לפסק דיעה 31).
11
12
13 עד נעיר, שמומחה המשיב לא דן בחוות דעתו הראשונה מיום 24.10.2011 בתוכן מכתבה של
14 אס המערער, המסקנות המתבקשות ממכתב זה, שעה שבר, אף למקרא פסק דינה של
15 הוועדה, כי יש במכתב זה קומד משמעותי, שאמור היה להילקח בחשבון, בעת עריכת חוות
16 הדעת.
17
18 לעניין זה מפנים אנו לקביעת הוועדה בכל הקנוע לטיפול גורמי הצבא במכתבה של חאס.
19 בפסקה 48 לפסק דינה ציינה הוועדה, בעניין זה, שחאס מעדיפה את חוות דעתו של מומחה
20 המערער:
21
22 "אנו מעדיפים את מסקנתו של מומחה המערער על פני זו של מומחה
23 המשיב. למיכך, אנו קובעים שלא עלה בידי המערער להוכיח כי במידה
24 ומכתב האם ללשכת הגיוס היה מטופל, ובטח גיוסו היה המערער נפגש
25 עם קב"ן ועובר אבחון, שיבוצו לא היה שונה מזה שבוצע בפועל". (וההדגשה
26 שלנו).
27
28 כאמור כבר לעיל, הוועדה ניתוח את סוגיית הקשר הסיבתי עובדתי, וקבעה על סמך העדויות
29 והתצהירים שהיו בפניה (מבלי להתייחס לחוות דעת המומחים מטעם הצדדים), כי המערער
30 לא הוכיח שהלחץ הנפשי בעת שירותו נבע מתנאי השירות, ומשכך הגיעה הוועדה
31 למסקנה, כי לא הוכח קשר סיבתי עובדתי בין המחלה לבין תנאי השירות.
32
33 דעתנו שונה.
34

בדלתיים סגורות

1 ערים אנו לכך, ש... טען... שהאירועים, כפי שאלה
2 תוארו על-ידי המערער בתצהיריו, לא התרחשו...
3
4
5
6 ואולם, החבר... סיפר ש על אירועים של...
7 שחוצו לחיילים...
8
9
10
11 ודוק, מ'ר' העיד בפני הוועדה ביום... (עמ' 10 לפרוט', ש' 28)
12 "ה", בהוסיפו
13 (עמ' 11 לפר...
14
15
16 עוד ציין מ'ר' (עמ' 11-12 לפרוט' ש' 2, 3-5) במענה לשאלה האם ידע מה עומד לקרות, כי
17
18
19
20 (עמ' 13 לפרוט')..
21
22 בתצהירו ש... יוס... (5-7) נכתב כי בזה...
23
24
25
26
27
28 מפ... , העיד בפני הוועדה ביום... , ואישר, כי מ'ר' הוא... (עמ' 25 לפרוט'
29 ש' 29-30), ואף אישר, כי...
30
31
32
33 מכאן, שלמעשה, אין סתירה בין עדויותיהם...
34 , וגם בכך יש כדי לבסס את קיומו של קשר
35 סיבתי עובדתי, הנסמך על תשתית עובדתית זו.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"נ 19-04-216 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

1
2 כו. עוד הצהיר [REDACTED] כי [REDACTED] לא קיבלו כל הכשרה או הדרכה, ונאלצו
3 להתמודד עם תנאי שירות של לחץ ומתח מוגזמים, ופחד מחלל הדוע, וכי המערער היה במתח
4 רב ולחץ [REDACTED] "כחיי" [REDACTED]
5 [REDACTED]
6 [REDACTED]
7 [REDACTED]
8 [REDACTED]
9 [REDACTED]
10 המפקד [REDACTED]
11 [REDACTED] (עמ' 26)
12 ! לפרוט, ש' 24-20.
13
14 לטעמנו, הוועדה לא העיקה משקל ראוי לתצהירו [REDACTED] ולאמון של מפקד [REDACTED] בנותן
15 חתמה.
16
17 האמור לעיל מבסס את מסקנת המועצה מטעם המערער, כי המערער התבייש לחשוף את
18 מצוקותיו, חולשתו, וחששותיו התנהגותו של המערער, כמתואר בחוות דעתו של ד"ר וייל,
19 ולפיה המערער התבייש לחשוף את עולמו הפנימי באה לידי ביטוי גם במערכת יחסיו עם
20 חברו הקרוב [REDACTED] אלא שחלה היה רגיש מספיק על מנת להבחין בסימני המצוקה שהקרין
21 המערער (סעיף 10 בתצהירו).
22
23 ראוי כאן לחזור ולהזכיר את סיכום פגישתו של המערער עם הקב"מ [REDACTED]
24 בו צוין בפרק "רקע התפתחותי": "מתאר עצמו כילד שמסתגר בחדרו... ואף נזכר את דברי
25 [REDACTED] שטיפל במערער, ואשר כתב למשרד הבטחון ביום [REDACTED]
26 בחור צעיר עם נפש רגישה ומופנמת", והוסיף בהמשך: "...ומידי פעם חש במצבי רוח
27 המתבטאים בהסתגרות ושתיקה ממושכת"
28
29 אף במכתבה של האם ללשכת הגיוס, היא ציינה, כי המערער מסתגר במצב של לחץ. סביב
30 גיוסו, ונראה, כי מדובר בדפוס התנהגות אופייני של המערער, שהוועדה לא נתנה דעתה עליו.
31
32 יתר על כן, הוועדה אף ציינה בפסק 48 של פסק הדין, עמ' 24:
33

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
ע"ו 19-04-216 נ"קצין התגמולים

16 יולי 2019

בדלתיים סגורות

- 1 "משוויתרו באי-כוח הצדדים על חקירות המומחים הרפואיים, ומשלא
2 נחקרה אם המערער על תוכן מכתבה (דהיינו, לא נסתרה טענה כי בנה
3 הינו בעל אישיות רגישה וטובל מחרדות בגלל גיוסו המתקרב)..."
4
5 משכך, אנו מאמצים את מסקנת מומחה המערער, ד"ר וייל, לפיה המערער לא העלה את
6 קשייו בצבא בפני גורמי המקצוע, וזאת גם משום שהמערער התבייש בתגובותיו, במצוקותיו,
7 ובחשיפת עולמו הפנימי. ואולם, אין בהימנעות זו של המערער כדי לאיין את תמצוקת שחש
8 המערער.
9
10 כח. הוועדה קבעה על סמך התשתית הראייתית שהונחה בפניה, כי תנאי השירות
11 היו בלתי שגורתיים, חצריכו דריכות וכוננות, והיו בעלי פוטנציאל
12 להתפתחות מצבי למח. ברי, נוכח המתואר לעיל, שמבחינת המערער תנאים בלתי
13 שגורתיים אלה "העזרו" את רגשות הפחד, כפי שאלה באו לידי ביטוי במכתבה של האם טרם
14 גיוסו של המערער לצבא.
15
16 כט. בהתאם לפסיקה ארוכת שנים, על הצבא לקבל את החייל כפי שהוא, על מעלותיו ועל
17 חסרונותיו, ובעניינו, מקל המערער נוכח העובדה שייחודיותו ומורכבות אישיותו של המערער
18 הובאו לידיעת הגורמים הרלוונטיים בצבא, אשר בחרו להתעלם מפניית האם ללשכת הגיוס.
19
20 לעניין זה, אנו מפנים לפסק דינו של בית המשפט העליון ב-ע"א 137/64 גיורא וינשטיין נ'
21 קצין התגמולים פ"ד י"ח (2) 510, בעמ' 518 (להלן – "עניין וינשטיין"):
22
23 "כן כבר מסקו הפוסקים כי על הצבא – בדומה למעביד בקשר לאחריות מפני תאונות
24 בעבודה – לקבל את האיש כמו שהוא, על מעלותיו ועל חסרונותיו, על גבורותיו ועל
25 חולשותיו, על חוליו ועל מדווייו". שמא תאמר, כי חברו כאן שני גורמים, היצוני ופנימי,
26 אובייקטיבי וסובייקטיבי, שגרמו להתלקחות המחלה ושבטת הרקע
27 הקונסטיטוציונלי ונטייתו של המערער למחלת הסכרת ותגובתו הקונצוזית או אף
28 החולנית, לסכסוך עם הרס"ר לא היה קורה לו דבר? גם על זה אמרו הפוסקים את
29 פסוקם, די בכך שמה שאירע תרם להופעת המחלה או להתמדתה". (ההדגשה שלנו).
30
31 נדגיש, כי לעניין מכתבה של האם קבעה הוועדה, בפסקה 49 לפסק דינה קביעה עובדתית
32 כהאי לשון:
33

בדלתיים סגורות

- 1 "שמכתב האם אכן התקבל בלשכת הגיוס, כי הייתה חובה על הצבא לטפל
2 בפנייה באופן הולם, וכי במועל הצבא התרשל כאשר הוא התעלם מאותה
3 פנייה".
4
5 ל. זאת ועוד, גם מעיון בתדפיס המפגש של המערער עם הקב"נית, ר' ר', עולה, כי בפרק "תכנים
6 עיקריים", צוין, שהמערער ביקש להשתחרר מן השירות, ופ
7
8
9 בפרק "מהלך שירות צבאי", נכתב "הוא [המערער] רק מספר שורות לאחר
10 מכן נכנס
11
12 משמע, בשיתוף זו עם הקב"נית תיאר המערער שני קשיים שונים: [המערער]
13
14
15 פסיקת בית המשפט העליון הדירה [המערער] שכאשר שני גורמים חברו ביניהם, והביאו לדחק,
16 ואחד מהם קשור לתנאי השירות המיוחדים-כמו בעניינו של המערער- יש לייחס את המחלה
17 בשלמותה לשירות.
18
19 ימים לעניינו דבריו של כב' השופט נ' הנדל בעניין קופרמן:
20
21 ".... מה הדין כאשר יש שני גורמים לנכות, אחד צבאי ואחד לא צבאי?
22 במובן זה שאלה דומה מתעוררת כאשר אדם סובל ממחלה שנגרמה על ידי
23 הצבא ועל ידי תורשה. בעניין אביאן הבהיר השופט נ' הנדל כי "הקביעה
24 הבינארית של 'הכל או לא כלום' בנושאי קשר סיבתי קביעה חריגה היא
25 במשפט המודרני, ודאי לאחר המצאת האשם התורש". חרף זאת, כאשר
26 עוסקים בשני גורמים שחברו ביניהם להתפרצות מחלה קונסטרוקטיבית –
27 וזו סוג המחלה שנקבע כאן – בתקופת השירות ובקשר לשירות אחד גורם
28 נגטי והשני תנאי שירות מיוחדים "רואה ההלכה לייחס את המחלה
29 בשלמותה לשירות דווקא". מדיניות זו נובעת מהאופי הסוציאלי של חוק
30 הנכים. זוהי חלק מפרשנות רחבה לב (עניין אביאן, פס' 17, בעמ' 745).
31
32 נדמה כי גישה זו יפה אף כאשר חוברים יחד שני גורמים שהביאו לדחק
33 נפשי, היה וייקבע כי מצב זה הביא עובדתית להתפרצות המחלה
34 הקונסטרוקטיבית תוך כדי ועקב השירות. בשתי הדוגמאות בהן קיימים
35

בדלתיים סגורות

- 1 גורמים משותפים, לעיתים - כמו כאן, קשה להפריד ביניהם או לכמת את
2 חלקו של כל גורם. המדיניות ליחס את הכל לשירות הצבאי נובעת מן
3 הפרשנות הרחבה וכן ממבנה חוק הנכים. בניגוד למקודת הנזיקין, בחוק
4 הנכים לא ניתן לקבוע בשורה התחתונה חבות בשיעור של 80% למשל בשל
5 רשלנות תורמת. כמו כן, בחוק הנכים, בעוד במקרה של חמירה ניתן לקבוע
6 אחריות בשיעור של 50% למשל, לא כן המצב במקרה של גרימה. הסיבה
7 לשוני מפקודת הנזיקין נובע מאי הכרה של חוק הנכים ברשלנות תורמת.
8 ואילו הסיבה לשוני בתוך חוק הנכים נגזרת מכך שבמצב של גרימה הדין
9 מחייב, בכפוף למילוי אחר התנאים הרלוונטיים, חיוב בגין הנכות בשיעור
10 של 100% ולא חיוב למחצה למשל. תוצאה כזו אפשרית ומוצדקת במצב של
11 החמרת הנכות, הואיל והנכות הייתה קיימת עם כניסתו של החייל
12 לשירות (ההדגשה שלנו).
13
14 לא נעלם מעינינו, כי בעדגתו מיום [REDACTED] (עמ' 17 לפרוט', שי' 4-6) אמר
15 המערער:
16
17 [REDACTED]
18 [REDACTED]
19 [REDACTED]
20 [REDACTED]
21
22 אף לא נעלמה מעינינו קביעת הוועדה בפסקת 20 למסק' וינה, כי "בחקירתו הנגדית
23 הודה המערער [REDACTED]
24 [REDACTED]
25
26 טבורים אנו, כי מעדותו של המערער עולה, שבדבריו אלו הוא חתום על קאחד מן
27 הקשיים שחווה בעת שירותו, דחינו מצוקתו בשל קשייו הכלכליים.
28 אין בדבריו אלה של המערער כדי לאיין את הלחץ הנפשי בו היה מצוי אאת חששותיו
29 בשל תנאי שירותו, כעולה בבירור מן התשתית הראייתית, שהונחה בפני הוועדה,
30 לרבות תצהירו של [REDACTED], וחווה חדצת
31 של המומחה, ד"ר וייל, מטעם המערער, שאותן, ראינו לנכון לבכר, כאמור כבר לעיל.
32
33 נוסף, כי טבורים אנו, שגם אם הפריז המערער בשיחתו עם הקב"נית בתיאור קשייו
34 הכלכליים, על מנת ליהנות מהטבות כלכליות, אין בכך כדי לקבוע מסמרות באשר
35 לאמינותו בכל הנוגע ללחצים בהם ה [REDACTED], ומצוקתו עקב כך.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ו 19-04-16 נ' קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

יפים לענייננו דבריו של כב' השופט נ' סולברג (דעת הרוב) ב-ע"פ 6808/18 פלוני נ'
מדינת ישראל, פסקה 15 (16.05.2019):

"אוסף ואומר, כי אין בידי להצטרף למסקנתו של חברי השופט שטין
ולפיה, הפרזה במקרה אחד, מעלה חשש מפני נטייה להפריז ולהצצים בכל
אתר ואתר. בעיני, טוב נעשה אם נזהיר עצמנו מלטעות מסמרות באשר
לאופיו של עד, מגמותיו ודרכי התנהגותו. אם עד נתפס בקלקלתו, יובא
הדבר בחשבון בעדויותיו הבאות, אך אין בכך כדי להחזיקו כשקרן ולפסלו
מכוננות מעתה ועד עולם. עדים בחזקת כשרותם הם עומדים". (החדגשה
שלנו).

לב. לא למותר להוסיף ולהדגיש, ששירותו של המערער היה "שירות קצרי".

יפים לענייננו דבריו של כב' הנשיא (בדימוס), השופט מ. שמגר ב-ע"א 472/89 קצין התגמולים
נ' אברהם רוט פ"ד מח(5) 203, בעמ' 244, פסקה 11:

"סיכומם של דברים, הקהמנחה שיש לאמצו לאחר עיון בפסיקתו הענפה של בית-
משפט זה בסוגיה שלפנינו, הוא, כי אם לוקה החייל במחלה בעלת אופי
קונסטרוקטיונאלי - בין אם היא תופעה נפשונית או תופעה תבונית ובלתי ידועה עד
לאירוע בו פרצה - הרי פרוץ המחלה עקב אירוע הקשור בשירות יוצר את הקשר
הסיבתי המשפטי בין השירות לבין המחלה".

העובדה, שהמחלה יכולה להתברר או לחתלקת גם שלא עקב השירות, איננה שוללת
את הקשר הסיבתי. האפשרות התיאורטית האמורה איננה יכולה לשלול קשר סיבתי
מקום בו היה אירוע בשירות שהאיץ את פריצתה של המחלה. מזה נמנע את הקשר
בין השירות למחלה- דבר שתוצאתו היא הכרה בנכות- הוא שהמחלה כרוכה במקרה
נתון, בפועל, עקב השירות, והוא אף אם הייתה לחייל נטייה לדומה ללקות במחלה.
בנסיבות כאלה החייל זכאי להכרה בנכותו, אפילו אם קיימות מן הבחינה הרפואית
האפשרות התיאורטית שהמחלה הייתה פוקדת אותו גם מחוץ לשירות. מקום בו
השירות הצבאי גורם לפרוץ המחלה, אין באפשרות התיאורטית של פריצתה גם מחוץ
לשירות כדי לשלול זכותו של החייל להכרה בנכותו.

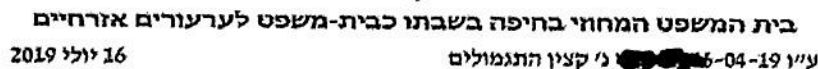
מקום בו פרצה המחלה הקונסטרוקטיונאלית לראשונה בעת השירות, והתובע תראה
קשר סיבתי לשירות, קמה חזקה לטובת התובע, כי המחלה נגרמה במלואה עקב
השירות, ולא רק הוחמרו על-ידי. נטל ההוכחה בשאלת קיומו של הקשר הסיבתי,

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
ע"ו 19-04-216 ז"ק קצין התגמולים 16 יולי 2019

בדלתיים סגורות

- 1 המהווה אחד מהנדבכים הדרושים להקמת עילת התביעה, רובץ תמיד על התובע
- 2 (בהיעדר הוראה אחרת בחוק, כאמור לעיל). אולם, בעוד שנטל השכנוע, הוא "החובה
- 3 מס' 1" להגדרת השופט אגרנס (כתוארו אז) בע"פ 28/49 [10], בעמ' 523, רובץ על
- 4 התובע מתחילתו של ההליך ועד לסופו (לעניין מידת ההוכחה ראה בהמשך), חרי
- 5 שנטל הבאת הראיות, הוא "החובה מס' 2", יכול שיעבור מצד אחד למשנהו במהלך
- 6 ההליך. כך, גם כאן על התובע להוכיח קיומו של קשר סיבתי לשירות, אולם גששוכיח
- 7 קיומן של נסיבות מסוימות במהלך השירות, על קצין התגמולים הנטל לסתור קיומו
- 8 של קשר סיבתי כזה. הנסיבות המסוימות, אותן על התובע להוכיח על-מנת להעביר
- 9 את הנטל המשני אל שכמו של קצין התגמולים, נעוצות באופיו המיוחד של השירות
- 10 הצבאי, אותה ניתן לקשור, מבחינת סמיכות הזמנים, אל פרץ המחלה. כאשר מדובר
- 11 בשירות קצר (סדיר, מילואים), ניתן ללמוד על אופיו המיוחד של השירות מתוך תנאי
- 12 המתח והמאמץ הגופני בהם שרוי החייל, הסמוכים מבחינת הזמנים לפרץ המחלה.
- 13 כאשר מדובר בשירות ארוך וממושך, אין די בתנאים הכלליים של השירות כדי
- 14 להעביר את נטל הראייה באמור. העברתו של נטל זה מוצדקת, מקום בו מצביע התובע
- 15 על אירוע או על שרשרת של אירועים חריגים ומיוחדים בסמיכות זמנים לפרץ
- 16 המחלה. בהיעדר נסיבות מיוחדות שכאלה בשירות הצבאי, הסמוכות לפרץ המחלה,
- 17 שוב אין הצדקה לחיוב הראייתית האמורה". (החזקה שלנל).
- 18
- 19 לג. נוכח כל האמור לעיל, ומשראינו לנכון, נמסבר על, לבכר את חוות דעתו של ד"ר וייל,
- 20 ובהתבסס, גם על התשתית הראייתית המכללת עדויות הצדדים, אנו קובעים, כי בעניינו של
- 21 המערער מתקיים הקשר הסיבתי עובדתי בין תנאי שירותו לבין מחלת חסכיוזופרניה, אשר בה
- 22 לקח המערער.
- 23
- 24 לד. נפנה עתה לעניין הקשר הסיבתי - המשפטי.
- 25
- 26 בעניין פאר מפנה כבי' חשופטת (בדימוס) ע. ארבל לדבריו של כבי' השופטת. חשיבות בהלכת
- 27 אביאן, אשר סיווג שלושה מקרים שעשויים לזכות חייל בקבלת תגמולים על-פי החוק:
- 28
- 29 "סוג ראשון של מקרים, שהינו בעל העתמה חרבה יותר של קשר סיבתי-משפטי,
- 30 הינו סוג מקרים בהם המיוחדות והייחודיות של השירות בצבא הם שהביאו וגרמו
- 31 לפגיעה בחייל המשרת. דוגמא לכך הינה התפרצות המחלה לאחר שהחייל עבר
- 32 סדרת אימונים קשים, או שירת במקומות חריגים וריווי מתח, וכדומה. סוג
- 33 המקרים השני "אינו קשור בחברה במיוחדות שבשירות הצבאי" (עניין אביאן,
- 34 בעמ' 750) אך כולל אירועים חריגים ויצאי דופן שאירעו לחייל במהלך שירותו

ובקשר עם שידותיו, ואשר בעקבותיהם התפרצה המחלה. ויודגש, אין נדרש כי
האירוע יהיה בהכרח אירוע אומיני לחיי הצבא דווקא. הדוגמאות הניתנות לכך
בעניין אביאן הן של חייל שחלה במחלת הסוכרת לאחר ריב קשה שהיה לו עם
מפקדו, ושל חייל שביצע מאמץ חריג ולקח באוסם שריר הלב. סוג המקרים
השלישי נסב על מחלה קונסטיטוציונלית המוצתת בגופו של חייל במהלך השירות
הצבאי "אך בלא שכרוכה היא לא ביסוד "צבאי" ולא באירוע חריג ומיוחד".
(החדגושה שלנו).

כפי שבהיר קבענו לעיל, הרכיב הסך שזו עלתה בו התשעטית הראייתית התצהיריים, ובעיקר מכתבה של הא לא למותר הכנות שוב למסק דינו

"בעגיון פוטשניק הבחיל

4 111111 1511723121521

חשבונו נש

בדלתיים סגורות

1 [REDACTED]
2 [REDACTED]
3 מצוקותיו הנפשיות של המערער נוכח ייחודיותו ומבנה אישיותו, ועל כך עמדה אמו של
4 המערער במכתבה לשכת הגיוס טרם גיוסו של המערער.

5
6 אילו הייתה לשכת הגיוס מטפלת כדבעי בפנייתה של האם, והמערער היה מוזמן לקב"ן טרם
7 גיוסו, היה נמנע שיבוצו ל [REDACTED] בקידה לעסוק בפעילות מבצעית - שירות שלא
8 התאים לאישיותו ורגישותו של המערער.

9
10 מפנים אנו לדיון של כ"י השופט נ' הנדל ב-ע"א (ב"ש) 1031/98 לוי נ' קצין התגמולים
11 (18.10.98):

12
13 ".... על פי הנטען בתביעה, המערער נפגע כתוצאה ממשימות שהוטלו עליו
14 במסגרת שירותו. נכון כי לא כל אחד היה מגיב לפי שהגיב המערער, אך השמות דגש
15 על ההיבט הסובייקטיבי היד מוטעים. במרבית מהחבלות המוגעות בחייל, לא היה
16 בהן בהכרח כדי לפגוע בכל חייל באותה מידה, אם בכלל. הפגיעה בחייל כתוצאה
17 מהאירוע החיצוני, נובעת בין היתר מהמטען הרגשי או הפיזי האישי שלו. אין
18 החייל חייב להוכיח כי הוא הקורבן הסביל או הממוצע. דווקא פסק-דין בן ארי [1]
19 תומך בגישה זו. לא נקבע כי היה על בן ארי להוכיח שכל בני מחזורו בסירות
20 ובקורס נפגעו כמוהו, אם באותו היקף ואם בכלל. הדעת יש לשים את הדגש על
21 קיומו של אירוע חיצוני. דהיינו, אם החבלה הינה עקב השירות, אם תנאים
22 הקשורים לעבודת החייל בשטח הם אלו אשר גרמו לפגיעה (ההדגשה שלנו).

23
24
25 לנבי היסוד האובייקטיבי הנדרש לתוכחת הקשר הסיבתי משפטי:
26

27 בר, כי בעניינו של המערער מדובר בסוג הראשון של המקרים, לפי הלכת אביאן, לפיהם
28 המיוחדות והייחודיות של השירות בצבא הם שהביאו וגרמו לפגיעה בחייל המשרת.
29 הוצגה, שמביאה החלטה לסוג זה של מקרים, היא התפרצות המחלה הקונסטיתוציונלית
30 לאחר שהחייל עבר סדרת אימונים קשים, או שירות במקומות חריגים ורזוני מתח.

31
32 בעניינו, כפי שקבענו לעיל, וכפי שאף קבעה הוועדה בפסקה 22 של פסק הדין, תנאי חשירות
33 [REDACTED] היו בלתי שגרתיים, וחצריכו דריכות וכוננות.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ו 19-04-216 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

בועמי 26 לפרוטי, שי 26, אי

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בנוסף, בתצהיר, מסר

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

16 יולי 2019

ע"ו 19-04-4216 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1 העובדה שהחילים חשו בגאווה יחידה נוכח שירותם
- 2 תחושת ההשש והמתח הרב בו היו ימצויים החילים, בשים לב למ
- 3 מי
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12 משכן סבורים אנו גם אם המערער עצמו חש בגאווה זו, אין בכך כדי לשלול קיומו של
- 13 קשר סיבתי בין פרש מחלתו לבין תנאי שירותו, וזאת כפי שכבר קבענו לעיל, נוכח רגישותו
- 14 ואישיותו הייחודית, כפי שאלת תוארו במכתבה של האם, שגורמי הצבא בחרו להתעלם ממנו.
- 15
- 16 לפיכך, אנו קובעים, כי משחלתו ימיה הקשה הסיבתי עובדתי, וזון הקשר הסיבתי משפטי, לט.
- 17 מתקיים קשר סיבתי של גרימה בין מחלת הסכיזופרניה בה לקה המערער לבין תנאי שירותו
- 18 הצבאי.
- 19
- 20 התוצאה מכל האמור לעיל היא שאנו מחילים את המעור, מבטלים את פסק דינה של
- 21 חוועדה, וקובעים, כי הוכח קשר סיבתי של גרימה בין מחלת הסכיזופרניה בה לקה המערער
- 22 לבין תנאי שירותו הצבאי.
- 23
- 24 אנו מחייבים את המשיב לשלם למערער שכר טרחה עורך דין בסכום כולל של 12,000 ₪ (כולל
- 25 מע"מ).
- 26
- 27 כמו כן על המשיב להחזיר למערער את הוצאותיו בגין עריכת חוות הדעת הרפואיות של ד"ר
- 28 וייל, וזאת כנגד הצגת חשבונית/קבלה.
- 29
- 30 המשיב יבצע את התשלום במשרד ב"כ המערער, עבור המערער, בתוך 30 יום ממועד המצאת
- 31 פסק דינו (הפרדה כלולה במניין הימים), שאם לא כן, יישא כל סכום שבפיגור הפרשי הצמדה
- 32 וריבית כחוק מהיום ועד התשלום המלא בפועל.
- 33
- 34

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
ע"ו 19-04-216 א"קצין התגמולים 16 יולי 2019

בדלתיים סגורות

1 מ.ב. ב"י [redacted]
2 [redacted]
3 [redacted]
4 [redacted]

המזכירות תודיע טלפונית בהקדם לב"כ הצדדים:

1. ב"כ המערער: עוה"ד יפתח קיפרמן, חיפה
2. ב"כ המשיב: ב"כ עוה"ד טל אברמוביץ הלוי, פרקליטות מחוז חיפה (אזרחי)

9 שפסק הדין ניתן
10 [redacted]
11 [redacted]
12 [redacted]
13 [redacted]
14 [redacted]
15 [redacted]
16 [redacted]

17 ניתן היום, י"ג תמוז תשע"ט, 16 יולי 2019, בהעדר הצדדים.
18

19
20

ס' מנוסי, שופט
ב' טאובר, שופטת
י' גריל, שופט עצמית [אב"ד]